

Беллман та Блек

КУПИТИ

Британська неоготика, що зачаровує з першої сторінки!

Граючись із друзями, десятирічний Вільям Беллман убив грака пострілом із рогатки. Коли діти нагналися мертвим птахом і кинули його, Вільям помітив удалині чоловіка, одягненого в чорне.

Минуло сім років. Інцидент забувся, залишився в минулому. Та граки не забувають...

Над Вільямом немов тяжіє прокляття: одне за одним помирають його найближчі люди. І щоразу на похороні він бачить чоловіка в чорному. Аби врятувати останнє, що в нього залишилось, він у відчаї укладає угоду з таємничим чоловіком. Разом вони вирішують заснувати досить моторошний бізнес...

Так з'являється магазин «Беллман та Блек».

КУЛЬТРЕAD

БЕЛЛМАН ТА БЛЕК

ДІАНА СЕТТЕРФІЛД

КСД

КУЛЬТ**READ**

DIANE SETTERFIELD

**BELLMAN
AND BLACK**

A NOVEL

ДІАНА СЕТТЕРФІЛД

БЕЛЛМАН ТА БЛЕК

РОМАН

ХАРКІВ
2024 **КСД**

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2024

ISBN 978-617-15-0968-9 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Редакція висловлює подяку Тетяні Щегринєць за допомогу в роботі над проектом

Перекладено за виданням: Setterfield D. *Bellman and Black : A Novel* / Diane Setterfield. — New York : Atria/Emily Bestler Books, 2014. — 336 p.

Переклад з англійської *Ірини Бондарєвої*

Дизайнер обкладинки *Іван Дубровський*

Сеттерфілд Д.

С33 Беллман та Блек : роман / Діана Сеттерфілд ; пер. з англ. І. Бондарєвої. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2024. — 368 с.

ISBN 978-617-15-0715-9

ISBN 978-147-67-1199-7 (англ.)

Граючись із друзями, десятирічний Вільям Беллман убив грака пострілом із рогатки. Коли діти нагналися мертвим птахом і кинули його, Вільям помітив удалині чоловіка, одягненого в чорне.

Минуло сім років. Інцидент забувся, залишився в минулому. Та граки не забувають... Над Вільямом немов тяжіє прокляття: одне за одним помирають його найближчі люди. І щоразу на похороні він бачить чоловіка в чорному. Аби врятувати останнє, що в нього залишилось, він у відчаї укладає угоду з таємничим чоловіком. Разом вони вирішують заснувати досить моторошний бізнес...

Так з'являється магазин «Беллман та Блек».

УДК 821.111

© Diane Setterfield, 2013

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2024

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2024

Я чув, проте від тих, хто не може знати достеменно, що в останні хвилини перебування людини в нашому світі усе її життя проноситься перед очима. Якщо це справді так, то якийсь цинік, напевно, припустив би, що свої останні миті Вільям Беллман швидше за все присвятив обмірковуванню нескінченних рахунків, контрактів і ділових угод, з яких складалося його життя. Насправді ж, коли Вільям Беллман підходив до межі з тим світом — межі, до якої рано чи пізно підійдемо всі ми, — його думки були про тих, хто вже опинився на тій незвіданій території: дружину, трьох дітей, дядька, кузена й кількох друзів дитинства. А після того як він пригадав усіх близьких, залишилася ще мить на останній спогад. Він відкопав у пам'яті згадку, поховану там понад сорок років тому. Згадку про грака.

Ось як усе було.

Віллу Беллману виповнилося десять років та чотири дні, а радість від святкування дня народження ще сповнювала його серце. Вони з друзями гуляли полем, що пролягало між річкою та лісом; полем, куди злітали граки, які шумно махали крилами й упевнено дзьобали землю в пошуку різних личинок. З Віллом був його кузен, Чарльз, який з часом мав успадкувати Беллманську фабрику. Їхні батьки були рідними братами, і хоча це звучить просто, та це не так. Ще був Фред, старший син пекаря. Родичі його матері розводили молочну худобу. Говорили, що ніхто з дітей у Віттінгфорді не харчується краще за Фреда, і він справді мав такий вигляд, ніби його годували самими булочками й вершками. Хлопчина мав білі зуби, м'ясисте тіло та міцні кістки й любив поговорити про пекарню, яка одного дня перейде до нього. Четвертим був Люк, син коваля. Він навіть не сподівався щонебудь успадкувати, адже мав купу старших братів. Його яскраво-руде волосся палахкотіло за милю, принаймні тоді, коли не було вкрите шаром бруду. Від школи він тримався на безпечній відстані. Не бачив у ній жодного сенсу. Якщо хочеться, аби тебе відлупцювали, це бажання можна вдовольнити й удома. Від дому теж тримався на безпечній відстані й повертався туди, хіба вже як зовсім зголодніє. Коли не міг добути їжу жебракуванням, він крав плоди в садках і на городах, а коли їх не було, то крав усе, що міг знайти. Треба ж хлоп'язі щось їсти. Люк був безмежно відданий матері Вільяма, яка іноді

давала йому хліб і сир, а одного разу навіть дозволила обгризти курячу тушку.

До початку цього літа кожен з хлопчаків жив своїм життям, однак потім щось їх зблизило, і цим «чимось» став їхній вік. Усі вони народилися в один рік, ба навіть в один місяць. Символічний ювілей невидимою силою об'єднав їх. Однак не лише дружба збирала їх в заростях чи на полях тими серпневими днями. Ще було суперництво.

Вони бігали наввипередки, лазили по деревах, влаштовували жартівливі битви та змагання з рукоборства. З кожним ярдом вони бігли ще швидше, а кожна наступна гілка відкривала ширші обрії. Вони під'юджували одне одного до все більш ризикованих витівок і ніколи не відмовлялися від нового виклику. Вони сміялися із саден, синці вважали знаками пошани, а шрами — трофеями. Щодня і щохвилини хлопчаки мірялися силою зі світом та одне з одним.

У десять років та чотири дні Вілл був задоволений і світом, і собою. Він знав, що ще не швидко стане дорослим, але що вже вийшов із дитячого віку. Усе літо він прокидався вдосвіта від бездушного каркання граків, які вмощувалися на деревах за маминим будинком, і відчував, як набирається сили. Тепер кухні й саду йому вже замало — тепер його вабили поля, річка й дерева. Навіть небо належало йому. Він мав ще багато чого навчитися, але вірив, що це вдасться легко, як і все в житті. А поки Вілл пізнавав світ, він міг донесхочу насолоджуватися новим і таким радісним відчуттям своєї вправності.

— Б'юсь об заклад, що влучу он в того птаха, — Вілл показав на гілку дерева, що виднілося в даліні. То був один з дубів, що ріс неподалік його дому. Сам будинок теж виднівся, частково схований за живоплотом.

— А ось і не зможеш, — дражнився Люк, який щойно видерся на насип. Він показав кудись у далечінь. — Вілл каже, що поцілить у того птаха.

— Та нізащо, — хором вигукнули Чарльз і Фред, однак теж наблизилися, щоб подивитися, чи вдасться Вільяму спроба.

Птах — грак чи ворона — сидів на гілці дерева, що росло аж на іншому кінці поля.

Вілл витягнув з-за пояса рогатку, а потім влаштував справжнісіньку виставу з пошуків найбільш вдалого каменя. Вибір найкращих «снарядів» хлопці вважали особливою майстерністю. Саме тому

високо цінувалося вміння обрати правильний камінець, і хлопці могли годинами сперечатися про їхній розмір, форму, структуру чи колір. Очевидно, що скляні кульки перевершували будь-які кругляки, однак мало хто був готовий пожертвувати такою цінністю. Десь у глибині душі Вільям був упевнений, що згодиться будь-який округлий гладкий камінчик, але намагався надати події певної таємничості, а тому не поспішав.

Тим часом друзі зацікавилися рогаткою Вілла, яку той на час пошуків довірив своєму кузену. Спочатку Чарльз не надав їй великого значення, але потім відчув, як зручно вона лежить у руці, й почав уважніше вивчати зброю. З ручки плавно виходили два ріжки й утворювали майже ідеальну літеру Y. Не вірилося, що таке насправді створила природа. Можна обшукати увесь ліс і не знайти настільки досконалої гілки. Вілл мав гостре око.

Фред також розглядав рогатку. Він насупився, кутики його рота опустилися, й здавалося, ніби він оглядав шматок погано збитого масла.

— Це не ліщина.

— Ліщину легше різати, — прокоментував Вілл, не відволікаючись від пошуків, — але це не означає, що треба брати саме її.

Ще вдома він добряче нагострив ніж. Потім видерся на дерево і терпляче пиляв гілку, яку угледів із землі. Гілка виявилася досить старою, уже і згрубіла, але водночас не втратила пружності.

Сідло рогатки хлопці одразу впізнали: Вілл узяв його зі своєї попередньої, а до цього вирізав із язичка старого черевика. Завдяки маленьким акуратним надрізам, зробленим гострим лезом, шкіру було легко розтягнути так, щоб туди можна було покласти снаряд. А ось іншу деталь вони раніше не бачили. На рівні сідла Вільям проробив неглибокі надрізи завширшки з дюйм. У центрі кожного надрізу прив'язав вузенькі смужки шкіри, які кріпилися до сідла. А вище й нижче вузлика намотав нитку, яка акуратно прилягала до надрізів біля смужок. Чарльз захоплено провів по них пальцями. Уміла робота, але сенсу в ній він не бачив.

— Нащо ти так зробив?

Люк узяв рогатку і собі провів пальцем по сідлу.

— Зупиняє сідло, еге?

Вілл знизав плечима:

— Я поки ще спостерігаю. Приціл ні разу за цей час не збився.

До сьогодні хлопчаки навіть не уявляли, що така ідеальна рогатка може існувати. Вони завжди вважали, що лише вищі сили або ж доля можуть вирішувати, вийдуть подібні речі вдалим чи ні. І шанси складали один до п'ятдесяти, зовсім не на вашу користь. Але у рогатці Вілла все було продумано до дрібниць. Він сам її такою зробив, а потім ще й удосконалив.

Люк перевірів пружність шкіряних джгутів. Досить непогано, але він не міг стриматися, щоб не зробити свій внесок до такої завидної рогатки. Тож хлопчик поплював собі на пальці й ніжно розтер слину по смужках.

Коли Вільям нарешті знайшов придатний камінець, він поглянув у бік дерева і здивувався, що птах і досі там. Вілл забрав у друзів рогатку і вклав «снаряд» до сидла. Хлопець був досвідченим стрільцем. Мав гостре око, міцну руку. Багато тренувався.

Але птах сидів занадто далеко.

Перевівши погляд зі зброї на ціль, хлопці вишкірилися і захитали головами. Віллове вихваляння було настільки сміховинним, що й сам він мало не розсміявся. Але зухвальство, властиве десятилітнім, упевненість у власній силі й спритності пересилили. Хлопчик перестав зважати на насмішки товаришів.

Поки його очі проводили дугу — неможливу дугу — від «снаряда» до цілі, мозок обраховував, вивіряв і давав вказівки кожній частині тіла. Ступня трішки змістилася, вага рівномірніше розподілилася тілом, м'язи ніг, спини, плечей приготувалися, пальці вміло обхопили рогатку, а руки востаннє перевірили натяг. Він відтягнув сидло.

У момент запуску каменя — хоча ні, раніше, десь у ту мить, коли розумієш, що запуск уже неминучий — він відчув справжній тріумф. Хлопчик, рогатка, камінь. Мозок, око, тіло. Він знав, що не промахнеться, і «снаряд» вилетів.

Камінь довго летів по заданій траєкторії. Або так лише здавалося. Принаймні Вільям сподівався, що минуло вдосталь часу і птах встигне змахнути крилами та злетіти з гілки. Камінь просто впаде на землю, а грак десь у небі глузуватиме собі з невдахи.

Але чорний птах не поворухнувся.

Камінь досяг верхньої точки дуги й почав знижуватися. Запала тиша. Вільям мовчав. Увесь всесвіт завмер. Рухався лише камінь.

Ще є час, думав Вільям, я можу закричати, птах злякається і полетить. У роті пересохло, а мить усе тягнулася — довго, повільно, нестерпно.

Камінь завершив політ.

Чорний птах упав.

Хлопці спантеличено втупилися в порожню гілку. Невже це справді сталося? Не може бути! Але ж вони бачили на власні очі... Три голови вмить повернулися до Вільяма. Він не відводив погляду від гілки, на якій ще мить тому сидів птах. Перед очима досі маячила картина, як він падає, і тепер хлопець намагався осягнути цю подію.

Голосний крик Фреда перервав мовчанку — і три пари ніг помчали до дерева через усе поле. Люк зашпортався об коріння і загруз у ямках, тож, як завжди, відстав від хлопців. Оговтавшись, Вільям кинувся навздогін. Коли він нарешті добіг, друзі вже сиділи навшпиньках біля дерева. Вони посунулися, аби й він міг побачити, що там.

На траві лежав птах. Грак. Точніше — граченя з іще чорним дзьобом.

Отже, це правда. Він це зробив.

Раптом Вілл відчув, як у грудях щось ворухнулося, неначе хтось вийняв з нього о`рган і вставив замість нього щось невідоме. Тілом почало ширитися невідоме раніше почуття. Воно проклало собі шлях венами, розтікалося від грудей аж до ніг. Воно розросталося в голові, заклало вуха, заглушило голос і скупчилося у пальцях. Не в змозі проронити й слова, він відчував, як воно вкорінюється, проростає усередині.

— Ми можемо поховати його, — запропонував Чарльз. — Влаштуємо церемонію.

Ідея провести подібний обряд і так відзначити дивовижну подію сподобалася хлопцям. Але перш ніж вони встигли обговорити деталі похорону, Люк невпевнено — що ви́кликало сміх у товаришів — узявся за кінчик крила й обережно розправив його. Промінь сонця, що пробивався крізь густу крону дерева, упав на мертвого птаха, і чорне раптом виявилось не чорним — крило заграло відтінками синього, фіолетового й зеленого. Кольори мінилися. Вони грали, мерехтіли й ніби випробовували око й розум. У той момент кожен задумався, а чи птах справді мертвий? Але він безумовно помер.

Хлопці щось пробурмотіли і знову втупилися у Вілла. Ця краса у першу чергу належала йому. Люк осмілів та підняв птаха.

— КРАА!

Він удав, що кидає трупик на Фреда та Чарльза — не на Вілла, — і обоє хлопчаків скрикнули й різко сахнулися назад, проте вже за мить полегшено розсміялися. Потім з мертвим птахом почав бавитися Фред. Він розмахував крилами, зображав політ і захоплено наслідував каркання. Вілл видавив із себе сміх. Усередині ще вчувався відгомін неспокою. Легені втомилися.

Невдовзі Фред відчув огиду від такої забавки. Вони всі її відчували. Маленька голова в'яло звисала з тільця, пір'я розчепірилося. З відразою Фред відкинув трупик на землю.

Ніхто вже не думав про похорон; тепер хлопчаки згадали про камінь, який убив птаха. Віднині його цінність неабияк зростала. Вони довго шукали його у траві, по черзі підбираючи то один, то інший круглі камінці.

— Цей занадто великий, — погоджувалися вони.

— Цей не такого кольору.

— На цьому немає плями.

Їм так і не вдалося розшукати той камінь. Здійснивши диво, він утратив свою унікальність і тепер десь лежав, нічим не відрізняючись від інших камінців.

Утім, як припустив Чарльз — і усі з ним погодилися, — здобуток належав аж ніяк не каменю. Це Вілл усе зробив.

Вони знову і знову переказували цю історію, розігрували її один перед одним. У той день уявні рогатки поцілили в незліченну кількість уявних граків.

Вільям тримався осторонь від цих розваг. Як будь-якому десятирічному герою, йому дісталось чимало кепкувань і дружніх штовханів. Він посміхався, але в душі щеміло. Відчував одночасно гордість, сором і провину. Намагався підтримати загальну веселість, штовхав друзів у відповідь, але все це було без особливого запалу.

Сонце опускалося нижче, небо поступово охолоджувалося. Надходила осінь. Хлопчаки вже зголодніли й мали розходитися.

Вілл жив найближче, усього кілька хвилин і він стоятиме на маминій кухні.

Уже на вершині земляного насипу щось змусило його озирнутися. Він поглянув на місце, куди впав птах. Не минуло й кількох хвилин, як хлопчаки пішли, туди злетілися граки. Над дубом кружляло близько двадцяти птахів. А зусібіч їх наближалось все більше й більше. Вони розтягнулися у небі ніби чорні стрічки, які сходилися в одному місці. Один за одним птахи спускалися і вмошувалися на гілках. Зазвичай подібні зібрання супроводжувалися пташиним гвалтом, що нагадував стукіт гравію. Але нині усе було інакше: панувала повна тиша.

Віллу здавалося, що кожнісінький птах на кожнісінькій гілці дивився у його бік.

Хлопець зістрибнув з насипу і щодуху побіг додому, швидше, ніж зазвичай. Наважився озирнутися лиш тоді, коли схопився за ручку дверей. Небо спорожніло. Тоді хлопчик поглянув на дерево, але з такої відстані, та ще й проти сонця було важко зрозуміти, то граки чи просто листя. Може, йому лише привиділося, що пташки на нього дивилися?

На мить йому здалося, що хтось із друзів повернувся до дерева. У тіні дуба, прямо на тому місці, де нещодавно був Вілл, стояв хлопчик. Але фігура була занадто низькою для Чарльза, занадто худю для Фреда і не мала такого рудого волосся, як у Люка. До того ж — якщо, звісно, це не гра світла й тіні — хлопчик був одягнений у все чорне.

Вільям кліпнув, і хлопчик зник. Мабуть, пішов додому через ліс.

Він повернув ручку й увійшов у дім.

— Що з тобою? — поглянувши на Вілла, запитала мама.

Того вечора Вільям майже не говорив і здався мамі занадто блідим. Він не відповідав на жодне її запитання, тож жінка зрозуміла, що її хлопчик уже досить дорослий, аби мати свої таємниці.

— Подумати тільки — уже за тиждень ви з Чарльзом поїдете до школи.

Мама підійшла до нього, щоб налити суп у тарілку, і він нишком притулювся до неї, а коли вона обійняла його, Вілл навіть не пручався і не нагадував, що йому вже десять. Невже її безстрашний синочок нервує перед від'їздом до Оксфорду? Тієї ночі жінка не гасила свічку біля його ліжка і нагріла йому постіль, хоча ніч мала бути теплою. Десь за годинку вона підійшла поцілувати сина і придивилася до його

обличчя. Який же він блідий. Не віриться, що її син уже такий дорослий. Діти в його віці так швидко змінюються.

Йому лише десять, а я вже його втрачаю, — подумала вона. І тут же майнула ще одна думка, від якої защеміло серце: — Якщо вже не втратила.

Наступного ранку Вільям прокинувся із жаром. Пів тижня він не вставав із ліжка, а мати доглядала його. І протягом цього часу, коли кров закипала в жилах, його проймав піт, а тіло розривалося від болю, Вільям зосередився на своєму десятирічному досвіді й щосили намагався здійснити найбільший подвиг у своєму житті — забути про те, що сталося.

І це йому майже вдалося.

&

Грак здається досить звичайною істотою, аж поки ви гарненько не придивитесь.

Його оперення надзвичайно гарне — створюючи його, природа проявила всю свою майстерність. Як того дня помітили хлопчики, пір'я грака може переливатися мерехтливими кольорами, що радше притаманні павичу, але насправді воно не містить синього, фіолетового чи зеленого пігменту. Атласно-чорний на спині й голові колір ближче до грудей й аж до ніг м'якшає та змінюється на глибокий оксамитово-чорний. Грак не просто чорний — він чорніший за саму чорноту. Його пір'я має таке насичено-чорне забарвлення, яке ви ніколи не побачите в жодної іншої істоти. Цей птах є справжнім втіленням чорноти.

Але ж звідки цей незвичайний колір?

Відкрию вам секрет: грак подібний до чарівника. Його чорне пір'я здатне створювати дивовижний оптичний ефект.

— Ага! — скажете ви. — То це лише ілюзія.

Аж ніяк. Грак не цирковий фокусник, який дістає зі свого капелюха різні штуkenції та змушує вас бачити те, чого насправді не існує. Зовсім навпаки: саме він є справжнім чарівником. Запитайте-но свої очі, якого кольору світло? Вони не зможуть відповісти. А ось грак зможе. Він ловить світло, розщеплює його, частину поглинає, а решту випромінює, демонструючи чарівні можливості оптики й відкриваючи правду про світло, яку не можуть роздивитися очі людини.

Проте пір'я грака здатне й на ще більші дивовижі. Хоча трапляються вони надзвичайно рідко, але є очевидці, яким пощастило їх побачити: яскравого літнього дня грак злітає проти сонця і змінює свій колір з чорного на ангельсько-білий. Його пір'я стає яскравим, мов дзеркальний відблиск, а сам птах надзвичайно пишається своєю білизна́ю.

Попри надзвичайну красу цих птахів і магічні перетворення, до яких вони здатні, ви зазвичай можете побачити граків на полях, де вони риються у пошуках личинок. Чому так? — це викликає у вас подив. Чому такі вищі істоти не належать принцесам, не живуть у позолочених клітках і не ласують вишуканими стравами, які їм підносять на срібних тацях слуги у лівреях? Чому граки проводять час

поміж корів, коли їхніми товаришами мали б стати єдинороги, грифони чи дракони?

Відповідь проста: грак живе так, як йому хочеться. А коли він забажає розважитися у компанії людей, то радше за все шукатиме якогось п'яного поета чи навіжену бабцю, аніж дівицю з короною. А ще він небайдужий до драконячої печінки чи язика єдинорога, якщодесь вдасться їх роздобути. Та й від м'яся грифона не відмовиться, коли випаде така нагода.

Люди по-різному називають зграю граків. Подекуди навіть кажуть *грачина парафія*.

Шість із семи днів на тиждень місцевість уздовж Берфорд-роуд наповнювалася грюкотом, ревом, брязкотом, стукотом і гуркотінням, що долинали від Беллманської фабрики. Човники ткацьких верстатів безупинно бігали туди-сюди, однак доповнювали загальну какофонію лише незначним призвуком. Найголосніше ревли й пінилися води Віндрашу, обертаючи фабричне колесо, яке і породжувало цю метушню. Гуркіт стояв такий, що наприкінці робочого дня, коли стихали верстати й усе зупинялося, його відлуння все ще звучало у вухах працівників. Ці відзвуки не полишали їх навіть тоді, коли вони поверталися до своїх будиночків — із цими звуками вони лягали в постіль і частенько вчували їх навіть уві сні.

Пташки й інша дрібна живність трималися якомога далі від Беллманської фабрики, принаймні в будні. Лише граки наважувалися літати над нею у будь-який час і, здавалося, насолоджувалися навколишнім гамором, доповнюючи його своїм хриплим криком.

Однак сьогодні, у неділю, на фабриці панувала тиша. На іншому боці річки Віндраш і вниз по центральній вулиці лунали зовсім інші звуки.

Грак — або ворона, їх важко розрізнити — упевнено сів на дах церкви, схилив голову набік і прислухався.

Увійди й живи в мені,
Святий дух у глибині.
Від горя, страху та гріха
Прошу мене звільни.

Перший куплет гімну парафіяни виконали так, що видавалося, ніби на базарному майдані бекала отара овець. Одні вирішили, що потрапили на змагання, де переможцем стане той, хто кричатиме голосніше за інших. Інші, які, мабуть, могли б цікавіше провести свій час, перейшли на скоромовку, а треті навпаки — боялися випередити інших і відставали на якусь долю такту. Серед парафіян було багато працівників фабрики, які мали проблеми зі слухом, ті просто створювали рокіт, так ніби в орґана заїла одна педаль.

На щастя, там був ще й церковний хор і, знову-таки на щастя, у хорі співав Вільям Беллман. Його дзвінкий і чистий тенор вів за собою інших, ніби стрілка компаса, спрямована на північ. Юнак згуртовував, дисциплінував і вказував, куди рухатися. Коливання його голосу вплинуло навіть на барабанні перетинки глухуватих, і їхній гул потроху почав перетворюватися на щось, що вже майже нагадувало мелодійність. І дарма, що *«Прошу мене звільни»* зібрання пробекало абияк, та вже наступний рядок *«Прийди, о дню щасливий»* проспівали хоча б з однією швидкістю. На *«Нехай старе вже відійде»* вони вловили мотив, а останні слова гімну *«одвічне блаженство»* завдяки Вільяму прозвучали так милозвучно, як і належить співати пастві.

Стихли останні ноти гімну, невдовзі двері церкви відчинилися, й парафіяни вийшли на церковне подвір'я. Дехто затримався, щоб трохи погомоніти й насолодитися осіннім сонцем. Серед них було дві жінки — старша й молодша. Їхні сукні щедро прикрашали квітки, брошки, стрічки й оборки. Жінки доводилися одна одній тіткою та племінницею, хоча чутки ходили різні.

— Ото б щодня була неділя, — замріяно промовила міс Янг, маючи на увазі спів Вільяма.

Це випадково почула місіс Бакстер:

— Вільяма Беллмана можна щовечора послухати під вікнами «Червоного лева». Хоча... — вона стишила голос, проте мати Вільяма, яка стояла неподалік, усе одно все почула, — те, що є медом для вух, іноді додає гіркоти в душу.

Дора Беллман ніяк не відреагувала на цю шпильку і з безтурботним виразом обличчя повернулася до свого дівера, який щойно підійшов до неї.

— Скажи-но, Доро, чим займається Вільям, коли не дратує своїми пісеньками тих, хто тиняється під вікнами «Червоного лева»?

— Працює на Джона Девіса.

— Подобається працювати на фермі?

— Ти ж знаєш Вільяма. Він завжди усім задоволений.

— І як довго він планує гнути спину на Девіса?

— Поки є робота. Він береться за все.

— Не хотіла б, аби він знайшов щось серйозніше й перспективніше?

— Маєш якісь пропозиції?

У погляді, який вона кинула на нього, читалася ціла історія, стара й довга історія, а його погляд говорив: «Так і є, але...».

— Мій батько вже старий, а фабрикою зараз керую я. — Вона запротестувала, однак він продовжив. — Не буду говорити за інших, якщо тобі це неприємно, але хіба я тебе коли-небудь ображав, Доро? Чи робив боляче тобі або Вільяму? Зі мною, на фабриці, він матиме майбутнє. Ти хочеш позбавити Вільяма всього цього?

Він замовк, очікуючи на відповідь.

— Ні, ти завжди був добрий зі мною, Поле, — відповіла жінка. — Гадаю, якщо моя відповідь не задовольнить тебе, ти підеш прямісінько до Вільяма?

— Більше хотілося б, щоб ми всі погодилися з цим.

Із церкви вийшли хористи, уже у мирському вбранні. Погляди парафіян були прикуті до Вільяма, який крокував серед півчих, адже його зовнішність так само милувала око, як і його голос — вухо. Він мав темне, як і в дядька, волосся, високе чоло і пронизливі очі, від яких ніщо не могло сховатися, та поєднував у собі неабияку міць тіла й невимушену грацію рухів. Того дня багато присутніх дівчат намагалися уявити себе в обіймах Вільяма Беллмана, а деякі панянки вже встигли там побувати.

Він помітив матір, усміхнувся ще ширше, підняв руку й помахав їй.

— Я передам йому твої слова, — відповіла вона Полу. — Нехай сам вирішує.

Далі вони розійшлися: Дора пішла назустріч Вільяму, а Пол побрів додому один.

У питаннях одруження чоловік намагався уникнути помилок батька й брата. Він не хотів брати ні дурепу з мішками золота, ані ту, у якої й гроша за душою немає, хоч якою гарною і коханою вона б не здавалася. Енн була мудрою та добросердною, а її посагу якраз вистачило на будівництво фарбувальні. Завдяки здоровому глузду і вдалому вибору, він отримав гармонійне сімейне життя, родинний затишок і ще й фарбувальню. Та, попри всю розсудливість, чоловік часто сам себе картав. Пол не оплакував смерть дружини, як би то належало люблячому чоловіку, а десь у глибині душі розумів, що думає про свою невістку більше, ніж потрібно.

Дора і Вільям також пішли додому.

Грак на даху церкви неквапливо розправив крила й полетів геть.

— Мені подобається його пропозиція, — сказав Вілл, стоячи посеред маленької кухні. — Ти ж не будеш проти?

— А якщо буду?

Він усміхнувся й обійняв маму за плечі. У свої сімнадцять він ще не звик до того, що вже давно став вищим за неї.

— Ти ж знаєш, я зроблю все, що від мене залежить, аби не засмучувати тебе.

— Ось тут-то й заковика.

Трохи згодом, у затишному куточку серед осоки й очерету, рука Вілла обіймала зовсім інші плечі. Інша рука ховалася глибоко під нижньою спідницею, і дівчина час від часу клала поверх свою долоню, аби вказати, як треба: повільніше, швидше чи сильніше. «Я роблю успіхи», — подумав Вілл. На самому початку її рука завжди лежала поверх його. На тлі моху білі ноги дівчини видавалися ще білішими. Черевки вона не знімала, на випадок, якщо їх застукають і доведеться швидко тікати. Її дихання стало уривчастим. Вілл не переставав дивуватися, як сильно задоволення нагадує біль.

Раптом дівчина замовкла, а її обличчя напружилось від зосередження. Вона із силою натиснула на його руку, білі ноги міцно стиснулися. Вілл, мов зачарований, уважно спостерігав за нею. Як до її щік і грудей почала приливати кров, як затрепетали повіки. Далі її тіло розслабилось, хоча очі все ще були заплющені, а на шиї пульсувала жилка. За хвилину вона розплющила очі.

— Тепер твоя черга.

Він ліг на спину й заклав руки за голову. Їй не потрібна його рука, Джинні знала свою справу.

— Ти ніколи не думала сісти на мене і зробити все по-справжньому? — запитав він.

Вона зупинилася і грайливо пригрозила йому пальчиком.

— Вільяме Беллмане, я збираюсь одружитись «чистою» дівчиною. Малюк Беллман у мої плани не входить, — і вона повернулася до своєї справи.

— За кого ти мене маєш? Думаєш, я не одружуся з тобою, якщо в нас буде дитина?

— Не будь дурненьким, я знаю, що одружишся.

Вона пестила його досить ніжно, але при цьому доволі рішуче. Ідеально.

— Тоді що?

— Ти гарний хлопець, Вілле, не можу нічого сказати.

Він зупинив її руку і сперся на лікті, щоб добре роздивитися обличчя.

— Але?

— Вілле! — зрозумівши, що від відповіді ухилитися не вдасться, дівчина повільно заговорила. Невпевнені слова виринали прямо з її думок. — Я точно знаю, якого життя прагну. Спокійного. Нормального.

Вілл кивнув, щоб вона продовжувала говорити.

— Яким буде моє життя, якщо я вийду за тебе? Дізнатися ніяк. Усяке може статися. Ти непогана людина, Вілле, просто...

Вілл знову ліг. Раптово його осяяла здогадка, і він подивився на Джинні.

— Поклала око на когось?

— Та ні! — Але сум'яття і рум'янець миттю видали її.

— Хто він? Хто? Скажи мені!

Вілл схопив її та почав безжально лоскотати. На якусь мить вони повернулися у дитинство й верещали, сміялися та жартома борюкалися в траві. Але так само швидко знову стали дорослими і взялися до справи, заради якої сюди й прийшли.

На момент, коли листя та небо знову стали чіткими, його мозок уже встиг знайти відповідь. Джинні хотіла стабільності. Вона була трудівницею й не знала, що таке безтурботне життя. І якщо дівчина гайнує час із ним, значить, очікує, коли на неї зверне увагу той, хто вже запав їй у душу. Кандидатур відповідного віку було не так і багато, та більшість з них відпадали з тої чи іншої причини. З усіх виділявся лише один.

— Це Фред з пекарні?

Сказати, що ці слова її приголомшили — це нічого не сказати. Її рука підлетіла до рота, а потім — більш вдалий жест, хоч і запізнілий — накрила його рот. Пальці Джинні пахли ними обома.

— Не кажи нікому. Вілле, прошу тебе, ні слова!

Дівчина розплакалася. Вілл притиснув її до себе.

— Ну все, усе. Нікому не скажу. Жодній душі. Обіцяю.

Плач перейшов у схлипи й гикавку, і нарешті вона затихла. Вілл узяв її за руки.

— Джинні, не хвилюйся. Б'юсь об заклад, ти одружишся ще до кінця цього року.

Вони помили руки в річці й розійшлися. Пішли в різні боки, щоб повернутися додому різними стежками. Вілл попрямував довшим шляхом, що лежав через міст вище за течією. Вечоріло. Літо було в самому розпалі. Шкода Джинні, подумав він. Гарна дівчина. Бурчання в животі нагадало йому, що вдома має бути свіжий сир і запечені сливи. Із цією думкою він і припустився додому.

Вільям простягнув руку. Простягнута назустріч рука була ніби в рукавиці, а жорсткістю не поступалася навіть воловій шкірі. Навряд чи цей чоловік міг спокійно згинати пальці.

— Доброго ранку.

Вони стояли на подвір'ї фабрики. Навіть на свіжому повітрі сморід від ящиків з іспанською вовною був нестерпним.

— Тут ми розпаковуємо, підраховуємо і зважуємо, — пояснював Пол, — головний тут містер Радж, він на фабриці вже... скільки років?

— Чотирнадцять.

— Сьогодні з ним ще шестеро працівників. Іноді буває більше, іноді — менше, залежить від постачання.

Ще хвилин десять Пол і містер Радж говорили про справи на фабриці: про ящики, які надходили напівпорожніми, про осідання вовни, про валенсійських і кастильських постачальників. Водночас Пол стежив за роботою: робітники відкривали коробки, кидали їх на бік, діставали звідти вовну — разом із новою хвилюю смороду, — чіпляли її на гак і підіймали. На якусь мить руно зависало вгорі, ніби брудно-сіра хмара, а містер Радж, продовжуючи далі говорити про Валенсію та Кастилію так, ніби вони були не далі Чіппінг-Нортон, записував результати й давав сигнал про зважування наступної партії. Після цього вовну спускали на землю і везли на очищення. Вільям намагався вловити кожнісіньку деталь процесу. Він спостерігав, але спостерігали й за ним. Ніхто не наважувався витріщатися відкрито, здавалося, усі зайняті лише своєю роботою. Однак юнак потилицею відчував на собі зацікавлені погляди.

Вільям з дядьком та осликом, який тягнув візок із вовною, перейшли до наступного етапу виробництва.

— Дозвольте представити мого небожа, Вільяма Беллмана, — сказав Пол Беллман. — Вільяме, це містер Сміт.

— Доброго ранку, — Вілл потиснув ще одну грубу руку.

Вільям спостерігав. За Вільямом спостерігали. І це тривало увесь день.

Вовну відмивали, сушили й скубли. Вільям був надзвичайно зосереджений. Вовну чистили, чесали, змащували, розчісували і сукали, а Вілл намагався все запам'ятати.

— Іноді вовну везуть звідси до фарбувальні, та оскільки частіше ми фарбуємо вже готове сукно, то завітаємо туди пізніше.

Наступне знайомство відбулося без рукостискання. У прядильні за Віллом спостерігали виключно жіночі очі; вони навіть не намагалися сховатися за роботою. Він вклонився Клері Райтон, найстаршій з усіх прядильниць, що викликало вибух хихотіння, який відразу ж придушили.

— Далі, — скомандував Пол.

До ткацького цеху, де човники рухалися так швидко, що око заледве встигало стежити за ними, а сукно нарощувалося так жваво, ніби народжувалося від одного лиш ритмічного гуркоту. Потім до сукновальні, де тхнуло сечею та кізяками, а бруд вичищали брудом. До сушарки, де тканину ярд за ярдом розтягували на рамі й сушили під ясным сонечком...

— А коли дощить... — Пол відчинив наступні двері. Вілл зазирнув і побачив довгу вузьку кімнатку з купою маленьких отворів у стінах. — Думаю, тут усе зрозуміло. А коли сукно висихає, його передають...

Вони рушили далі.

— На кінцеву обробку.

Однак це був аж ніякий не кінець, бо під кінцевою обробкою малося на увазі повторне миття, сушіння, звалювання і ворсування. Голова Вільяма вже йшла обертом, тож хлопець міг лише втупитися в сукно, яке пропускалося через станок і покривалося малесенькими ворсинками, що нагадували повсть.

У ніздрях Вільяма палало від усіх цих запахів, а у вухах дзвеніло від гуркоту. Ноги нестерпно боліли; під час цих оглядин він сотню разів обійшов територію фабрики з півночі на південь, зі сходу на захід через усі склади, цехи та сарайчики.

— Стригальний цех, — оголосив Пол, відчиняючи ще одні двері.

Увійшовши до кімнати, Вільям застиг ошелешений. Уперше за день він опинився у такій глибокій тиші, що від неї аж почало дзвеніти у вухах. Знову обійшлося без рукостискань. Двоє чоловіків — однакового зросту й статури — ледь поглянули на нього, не відволікаючись від роботи. Їхні леза, ніби в безшумному танці, рухалися від краю до краю сукна, не залишаючи на ньому ані сліду від пушку. Ворсинки поволі зникали, неквапливо падаючи на підлогу, а на

місці, де вже встигли попрацювати леза, на світ з'являлася ідеально рівна, цупка, чиста і гладенька готова тканина.

Вілл не міг сказати, як довго він спостерігав за цим процесом. Він ніби заціпенів.

— Зачаровує, еге ж? Це містер Гемлін і містер Гембін, — Пол перевів погляд на небожа. — Ти втомився. Гадаю, для першого дня досить. Залишилося лише пресування.

Та Вільяму захотілося побачити й це.

— Містере Сандерсе, це мій небіж, Вільям Беллман.

Рукоштовування.

— Добрий вечір.

Між складками тканини встановлювали розігріті металеві листи й тримали їх так аж до повного охолодження. Уздовж стіни лежали сувої тканини й чекали на відправлення.

— Ну ось, — промовив Пол, коли вони вийшли з цеху, — тепер ти бачив усе.

Очі Вільяма вже стали скляними.

— Ходімо. І не забудь куртку. Маєш змучений вигляд.

Вільям обмацав свою куртку. Тканина. З овечої вовни. Після побаченого це видавалося чимось неймовірним.

— До побачення, дядьку.

— До побачення, Вільяме.

Уже виходячи з кабінету дядька, Вільям різко обернувся.

— А фарбувальня?

— Іншим разом, — відмахнувся Пол.

— Ну і як все минуло?

Із синові розповіді Дора не второпала ні слова. Він ковтав їжу майже не пережовуючи, говорив без упину, сипав іменами й термінами, яких вона ніколи не чула.

— Радж займається постачаннями, а Бантон відповідає за миття. Головна прядильниця — місіс Райтон, а...

— Містер Беллман був там? Маю на увазі старого Беллмана.

Вільям похитав головою. Його рот був напханий їжею.

— У сукновальні керує містер Гівер, а в сушарні — містер Крейс. Чи навпаки?

— Не говори з повним ротом, Вілле. Не думаю, що твій дядько сподівається на те, що ти вивчиш усе за один день.

Відбивна й картопля вже охололи, але Вільяму було байдуже. Він ковтав їжу, не помічаючи смаку. Думками юнак усе ще перебував на фабриці, спостерігав, як усе відбувається, як злагоджено все працює, бачив у деталях роботу кожного механізму й кожного працівника.

— А інші робітники? Як вони тебе прийняли?

Вілл показав на свій рот, і Дорі довелося зачекати.

Та відповіді вона так і не дізналася. Як тільки Вільям проковтнув їжу, його очі заплющилися, і хлопчина почав клювати носом.

— Іди спати, Вілле.

Він сіпнувся.

— Я пообіцяв зайти до «Червоного лева».

Дора глянула на сина: почервонілі очі, бліде обличчя. Утім, вона не пам'ятала, коли востаннє бачила його таким щасливим.

— Спати!

І він послухався.

Тож як прийняли Вільяма Беллмана на фабриці?

Небіж власника фабрики ви́кликав неабияке зацікавлення працівників, тому вони жваво обговорювали появу Вільяма.

По-перше, пригадали давній скандал, пов'язаний з його батьком. Усі знали наступне: Філліп, брат Пола, утік з дому, щоб одружитися з Дорою Фенмор усупереч волі своїх батьків. Вона була досить гарненькою, аби виправдати його вчинок, але доволі бідною, щоб зрозуміти реакцію родини. А через рік він утік знову — цього разу вже від дружини й маленького сина.

Сімнадцять років — досить пристойний термін, тому серед працівників фабрики виявилася приблизно однакова кількість тих, хто добре пам'ятав Філліпа, і тих, хто поняття не мав, хто це узагалі такий. Протягом наступних днів цю оповідку важили, скубли, чистили, змащували, сукали, плели та змішували з кізяками, аж поки вона не стала схожою як свиня на коня. Після сотого варіанту переказу сам Філліп Беллман не впізнав би себе в цій історії. Щоразу ролі героя, мерзотника, зрадника та зрадженого змінювалися — відповідно, змінювалося ставлення до інших дійових осіб.

Насправді ж усе було так.

Коли Філліп одружувався, він, можливо, був не настільки закоханий, як йому тоді видавалося, а, радше, засліплений красою Дори. Окрім цього, він ще й мав звичку брати все, що йому заманеться. Старий Беллман завжди був суворим до сина, тож Філліп особливо не здивувався його реакції на цей шлюб. Та все ж юнак сподівався бодай на підтримку матері. Місіс Беллман, яка не вирізнялася особливим розумом, іноді аж занадто потурала молодшому сину. Частково з якихось особистих міркувань, а частково — на зло чоловіку. Однак несподівано виявилось, що навіть мати не виявляє ні краплини поблажливості до цього союзу. Чого не врахував Філліп, так це ревностів матері до іншої жінки. А рішення батька вирядити молоде подружжя жити в котеджику на околиці міста неабияк зачепило його самолюбство.

Філліп сподівався, що після народження онука його батьки змінять гнів на милість. Але цього не сталося. Тоді він вирішив дошкулити рідні. У родині Беллманів існувало лише три чоловічих імені: Пол,

Філіп та Чарльз. Не задумуючись про наслідки подібного акту помсти, за який доведеться розплачуватися його сину, Філіп порушив традицію й, ні сіло ні впало, назвав нащадка Вільямом.

Вигнаний з рідного дому, не маючи ані пенса, він виявив, що заплатив за красу занадто високу ціну. Любов? Вона була йому не по кишені. Через три дні після хрестин, поки дружина й малюк спали, Філіп непомітно вислизнув з дому, поцупив батьківського улюбленого коня і, не маючи чітких намірів, поїхав геть з Віттінгфорду. Відтоді ніхто його не бачив і нічого про нього не чув.

Між Дорою і батьками її чоловіка стосунки так і не налагодилися. Дитину вона виховувала сама. Виносити сміття з дому не прагнула, а єдиний, хто знав усі подробиці, зник, тож фантазії пліткарів не було меж.

Правда — то одне, а от уява базік із фабрики — зовсім інше. Як то говорить: *якщо батько дає дитині не родинне ім'я, то на це є серйозні причини*. Було дуже спокусливо виставити Дору зрадливою дружиною. Завжди знайдуться люди, які готові повірити в те, що гарна й сором'язлива жінка насправді ще та грішниця. Утім, ця теорія швидко зазнала фіаско: Вільям мав великі моторні руки, як у Філіпа Беллмана, широку ходу, як у Філіпа Беллмана, лагідну усмішку, як у Філіпа Беллмана, й пильний погляд, як у Філіпа Беллмана. Жодних сумнівів — він був сином свого батька. Нехай він і не мав імені, яке очікуєш почути від Беллманів, але все інше в ньому аж кричало про приналежність до цієї родини.

— Викапаний Філіп, — прорік один зі старожилів, і ніхто навіть не посмів заперечити йому.

Коли ж після сотого варіанту переказів у пліткарів вичерпалися всі ідеї, ситуацію розглянули під іншим кутом зору. Хтось сказав, а всі швидко погодилися, що небіж — це не син. Із сином усе просто. Пряма лінія кровності. Інша справа небіж: лінія вже похила, йде по діагоналі, не зрозуміло, куди вона приведе. Новий містер Беллман узяв небожа під свою опіку — це зрозуміло як божий день, але от старий містер Беллман, як говорили, мав хлопця за ніщо. Якщо подумати, цей небіж був ходячою невизначеністю. Може, він і буде кимось, а може, й узагалі ніким.

Здогадки лунали з усіх закутків, однак єдине, що можна було сказати напевне, висловив містер Лоу з фарбувальні, який був єдиною

людиною на фабриці, яка ще не бачилася з Віллом:

— Він не спадкоємець. І панувати над нами не буде.

— Містере Лоу, — промовив Вілл, простягаючи руку. — Я Вільям Беллман.

Чоловік мовчки розвів долоні, продемонструвавши чорні від кінчиків пальців до самих ліктів руки. Учора Віллу довелося потискати різні руки: з мозолями, шрамами, опіками. Після них він би не погребував трошки забруднитися, однак погляд цього чоловіка підказував не наполягати. Тим паче, що містер Лоу не був надто охочий до розмов.

— Дядько учора показував мені роботу фабрики. Ви, мабуть, про це вже чули.

Кивання. Мовляв, я чув, але мене це не цікавить.

— Але ми не встигли зайти до фарбувальні. Може, у вас знайдеться декілька хвилин, щоб показати, чим ви тут займаєтеся?

Чоловік звів брову:

— Ми фарбуємо.

— Авжеж, — усміхнувся Вілл.

Посмішки у відповідь не було. Мабуть, той і не думав жартувати.

— Можливо, мені зайти іншим разом?

На обличчі чоловіка здригнувся м'яз. Нервовий тик чи він таким чином хоче щось сказати? У будь-якому випадку не дуже схоже на запрошення.

Вілл розумів, коли його присутність була небажаною.

На подвір'ї розвантажували чергову партію ящиків. Вільям підійшов до Раджа:

— Не потрібна ще одна пара рук?

— А, знову ти? Ще не все роздивився?

Це вже звучало краще. Радж посміхнувся й простягнув ручище, що нагадувало рукавицю. Вони потисли руки.

— Сьогодні я прийшов працювати.

— З такими руками?

Але насправді Вілл знав, що таке робота; у своєму житті він уже встиг зрубати достатньо дерев і накосити чимало сіна.

Радж простягнув хлопцю лом, і наступні пів години Вілл відкривав ящики. Потім витягував з них вовну. Потім чіпляв її на гак. Спочатку

інші працівники мовчали й почувалися ніяково в його присутності, однак робота не залишала місця для сентиментальності. Вільям був просто ще однією парою рук, і вже після першого зважування, коли він повністю включився в процес, чоловіки забули, хто поряд з ними, й кричали «далі» чи «готово» так само легко, як і спілкувалися один з одним. Хлопець же кричав «сюди» й «готово» так, ніби займався цим усе життя.

Коли у нього почали пекти долоні, Вілл натер їх жиром і перев'язав.

— На початку вовна колеться, ніби сотня ножиків, — пояснили йому.

Юнак і далі працював, аж поки всю вовну не відправили на очищення. Коли вони закінчили, Вілл попрощався і пішов, а робітники змогли сказати лише одне: застрігся хлопчина.

У наступні дні й тижні Вілл брався за будь-яку роботу, де б могла знадобитися його поміч. У прядильні жінки сміялися та загравали до юнака. Він відповідав їм тим самим, однак годинами сидів за верстатом, аж поки не починали пекти руки. Ось це вже стало традицією: будь-яка робота не залишала живого місця на його ніжній шкірі. Нитка раз у раз обривалася, і хлопець постійно виявляв, що пряде лиш повітря, однак до кінця дня все ж здавав моток занадто товстої та нерівномірної пряжі.

— Бачила й гіршу, — визнала Клері Райтон.

А жвава темноволоса дівчина, яка стріляла у Вілла очима, додала:

— Як для чоловіка, ця пряжа — справжнє диво.

У сукновальні він нади́хався отруйними випарами з діжки і знепритомнів. Коли нарешті отямився, то хапав ротом повітря, ніби риба. Його нудило. Перевівши дихання, Вільям посміявся над собою і навіть запитав хлопця, який допомагав йому вийти на вулицю:

— Ти ж брат Люка Сміта? Він досі займається рукоборством?

Вілл чудово розумів, що кришку зняли з діжки не випадково, проте вже до кінця дня встиг заприятелювати з підмайстрами настільки, що навіть зіграв з ними в карти й виграв кілька п'єні.

У сушарні Вільям підлещувався до хлопчаків, які, однак, уже мали мозолясті руки, аби ті навчили його правильно натягувати мокре сукно на нижні кілочки рами. Разом із німим Ґреґом підвозив на тачці вовну. Зливав бродило в товкач сукновалки. Не цурався годувати осла й вичищати кізяки.

Але іноді йому довіряли й важливі справи, як-от, наприклад, зустріти спеціаліста з будівництва фабрик. Вілл стояв поряд із жителем Півночі, дивився, як обертається колесо, і слухав, затамувавши подих. Виявляється, є різні види коліс: підливне й наливне, верхньобійне й нижньобійне. Вільям сипав запитання. Спершу майстер відповідав загальними словами, але потім, помітивши záпал і тямущість хлопчини, почав усе більше заглиблюватися в деталі. Відведення річок для створення резервуарів енергії, розрахунок і керування течією для роботи безперебійного джерела енергії, усілякі винаходи, які допомагають людині приборкати природу й примножувати власні сили.

Коли майстер пішов поговорити з Полом, Вільям вирішив залишитися на б́ерезі. Він тримав руки в кишенях і замислено дивився на воду та колесо, що оберталося. Час збігав, а Вілл знову й знову повторював про себе принцип роботи колеса. Він настільки заглибився у думки, що опам'ятався лише тоді, коли Пол постукав його по плечу.

— Ти й досі тут?

— А котра година?

Отримавши відповідь, юнак побіг щодуху.

— Треба де з ким побачитися, — крикнув він на ходу. —

У «Червоному леві».

До кінця місяця Вільям Беллман устиг докласти руку майже до кожного процесу на фабриці. Звісно, він ткав не так, як досвідчена ткаля, а його пряжа не вартувала пряжі прядильниці. Проте хлопець устиг бодай годинку покерувати кожною машиною, вияснив, як вони влаштовані і як їх обслуговувати, дізнався про можливі несправності і як їх усувати. Він вивчив усі терміни: і офіційні назви, і ті, які поміж собою використовували робітники. Він розумів систему, розумів, як один процес поєднується з іншим, як різні майстерні налагоджують роботу. Він знав усіх в обличчя: і наглядачів, і майстрів, і підмайстрів. Він устиг побачитися і перекинутися хоча б парюю слів з кожною людиною на фабриці.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ